

Opis źródła:

Poniższe źródło przedstawia fragmenty pamiętnika Klementyny z Tańskich Hoffmanowej (1798-1845), pisarki, działaczki społecznej i pedagogiki. Była pierwszą Polką, która utrzymywała się z własnej pracy pisarskiej i pedagogicznej i jedną z pierwszych autorek literatury kierowanej do dzieci i młodzieży. W czasie powstania listopadowego wraz z innymi kobietami współtworzyła Związek Dobroczynności Patriotycznej Warszawianek, którego celem była pomoc walczącym i rannym powstańcom.

Miejsca wydania:

Pisma pośmiertne Klementyny z Tańskich Hoffmanowej, Pamiętniki, wyd. B. Behr, t. 1, Berlin 1849.

(https://polona.pl/item/pamietniki-t-1_NjkwOTM3MzY/6/#item oraz https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/167660/editio_n/166473/content)

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Rękopisu autorki brak.

Wydanie z B. Behra z 1849 r.:

Biblioteka Narodowa, sygn. 897.329 A.

Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku, sygn. sygn.19392-1.

Tekst źródła:

Pisma pośmiertne Klementyny z Tańskich Hoffmanowej, Pamiętniki, wyd. B. Behr, t. 1, Berlin 1849, s. 179, 189, 201, 233.

[1831]

1 marca

W liczbie kobiet, które czem mogą poświęcają się dla Ojczyzny, godną wspomnienia Emilia Szcz.(aniecka) z Wielkopolski. Pani swego majątku, bez rodziców, za pierwszym odgłosem naszego powstania umyśliła i majątek swój i siebie usłudze kraju poświęcić. 90 tysięcy złotych złożyła w ofierze, a sama oddała się zupełnie służbie w lazarecie. Zajmuje się szczególnie lazaretem za Wolskimi rogatkami, a nie zważając na słabe zdrowie, nie tylko w dzień, ale i w nocy nad chorymi czuwa. Szczęśliwą i wielką powinna być kraina, która takie ma dzieci.

[...]

11 sierpnia 1831

Związek [Dobroczyńności Patriotycznej Warszawianek] nasz idzie doskonale. Tysiąc złotych daliśmy teraz korpusowi Dembińskiego, bo wielu obdartych i potrzebnych. Teraz zbieramy na szkółkę dla sierot po poległych.

[...]

26 sierpnia 1831

„Wczoraj u mnie odbyła się wielka loterya na rzecz lazaretów. Miałam dużo kłopotu, ale razem i radości, że niemało pieniędzy do kasy wpłynęło. Kobiet było co niemiara, a między nimi – naczelna wodzowa”.

[...]

24 września 1831

„Pokrzepiają serce moje – kobiety, które prawdziwie godnymi nazwiska Polek się okazują. Stronią od wszelkich przechadzek, zabaw, zgromadzeń. Na ulicy nie spotkasz żadnej ubranej ze staraniem i spotkasz ich bardzo mało. Nad chorymi, nad jeńcami najtroskliwszą mają opiekę. Jedna Pani Żdżarska bardzo zajmuje się jeńcami, będącymi na Pradze. Idąc raz po nich, dla błota weszła na wierzch okopów. Żołnierz, będący na warcie, chciał ją z nich stracić słowem: „nie wolni!”. „Jak to nie wolno? Zawołała. Te okopu, my Polski, usypałyśmy naszymi rękoma, to nasze?”.

Słowniczek pojęć:

lazaret – polowy szpital wojskowy

Henryk Dembiński – generał, dowódca jednego z korpusów wojska polskiego w czasie powstania listopadowego

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. W jaki sposób kobiety polskie udzielały się podczas powstania listopadowego?
2. Czy tylko Warszawianki wspierały powstańców?
3. Czym był Związek Dobroczyńności Patriotycznej Warszawianek i w jaki sposób pozyskiwał fundusze na swoją działalność i pomoc walczącym?
4. Jakie zachowania w czasie powstania listopadowego pochwala Klementyna z Tańskich Hoffmanowa?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Czy w okresie powstania listopadowego Polki walczyły z bronią w ręku? Podaj, z imienia i z nazwiska przynajmniej jedną.

2. Czy polskie powstania narodowe w XIX wieku miały wpływ na usamodzielnienie się kobiet? Odpowiedź uzasadnij.

Literatura pomocnicza:

Barańska A., *Kobiety w powstaniu listopadowym 1830-1831*, Lublin 1998.

Plik do pobrania:

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Dominika Rychel-Mantur